

VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 85 0 P 007754 10 Rev
Banja Luka, 29.08.2012. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Stake Gojković, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Rose Obradović, kao članova vijeća u pravnoj stvari tužitelja: R. O., kći Š. iz K., koju zastupa punomoćnik F. S., advokatu iz G.; I. z. u BiH, V. direkcija u S., G. Dž. K., D. Dž. K., koju zastupa punomoćnik E. H., advokat iz S.; S. Ž., sin M. iz K.; N. O., kći T.; Š. O., sin O.; H. Z. Zečevića, sin Jusufa; M. Z., sin M.1; E. Z., sin A.; R. Z., sin M.2; H. Z.1, kći M.; A. Z., sin A.; H. Z.2, sin S.; M. Z.1, sin J.; R. Ž., sin Š.1; Š. K., kći S.1; R. G., sin M.; Z. S., kći J.; R. H., kći M.3; H. M., sin M.3; Z. Z., sin Š.1; A. Đ., sin I. i Z. H., sin M., svi iz K., koje zastupa punomoćnik F. S., advokatu iz G., protiv tuženih: Opštine D. I RS - Ministarstvo ..., B., koje zastupa Pravobranilaštvo RS, Sjedište zamjenika u D., radi predaje u posjed nekretnina i naknade štete, vrijednost spora: 3.294.555,85 KM, odlučujući o reviziji tužiteljice I. z. u BiH, V. direkcija u S., G. Dž. K., D. Dž. K. i reviziji ostalih tužitelja, protiv presude Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 007754 10 Gž od 17.3.2010. godine, na sjednici održanoj dana 29.8.2012. godine, donio je:

P R E S U D U

Odbacuje se revizija tužiteljice I. z. u BiH, V. direkcija u S., G. Dž. K., D. Dž. K.

Revizija ostalih tužitelja se odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 007754 08 P od 11.12.2009. godine odbijen je zahtjev tužitelja da se obavežu tuženi da svakom od njih predaju na korištenje, u posjed i vlasništvo nekretnine bliže označene, po katastarsko-knjižnim podacima, u izreci prvostepene presude, kao i zahtjev da se solidarno obavežu tuženi da svakom od tužitelja, na ime dovođenja nekretnina u stanje prije uzurpacije, isplate odgovarajuće novčane iznose bliže navedene u izreci prvostepene presude, sa zakonskom zateznom kamatom od 16.01.2003. godine do isplate, te zahtjev da im tuženi solidarno naknade štetu uzrokovanu nekorištenjem predmetnih nekretnina u poljoprivredne svrhe ili izdavanjem u zakup, za period od 15.02.1999. godine do dana preciziranja tužbe, u iznosima pojedinačno određenim za svakog od tužitelja i sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom, sve precizno navedeno u izreci prvostepene presude.
Obavezani su tužitelji da tuženima solidarno nadoknade troškove parničnog postupka u iznosu od 45.000,00 KM.

Presudom Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 007754 10 Gž od 17.3.2010. godine žalbe tužitelja su odbijene i prvostepena presuda potvrđena.

I. z. u BiH, V. direkcija u S., G. Dž. K., D. Dž. K., kao jedna od tužitelja, izjavila je reviziju protiv drugostepene odluke zbog pogrešne primjene materijalnog prava sa prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

U odgovoru na ovu reviziju tuženi su predložili da se ista odbije kao neosnovana.

Podneskom broj: 432-19-5/10 od 19.5.2010. godine revidentkinja je obavjestila sud da u „cjelosti povlači izjavljenu reviziju“.

Budući da se u smislu odredbe člana 247. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/03, 85/03, 74/06, 63/07 i 49/09 – u daljem tekstu: ZPP), revizija smatra nedozvoljenom ako je od nje odustalo lice koje ju je izjavilo, ova revizija je odbačena na osnovu odredbe člana 247. stav 1. ZPP.

Protiv drugostepene presude reviziju su izjavili i ostali tužitelji, zbog povrede odredaba parničnog postupka, pogrešne primjene materijalnog prava i prekoračenja tužbenog zahtjeva (a ni jednom rječju ne obrazlažu u čemu se to prekoračenje sastoji, slijedom čega se ovim revizionim razlogom sud neće dalje baviti). Predlaže da se osporena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak ili da se preinači tako da se udovolji tužbenom zahtjevu.

U odgovoru na reviziju tuženi ističu da je pobijana presuda pravilna i zakonita i predlažu da se revizija odbije kao neosnovana.

Revizija nije osnovana.

Predmet postupka u ovoj parnici su pojedinačni zahtjevi tužitelja (istaknuti u istoj tužbi) da se obavežu tuženi da svakom od njih predaju u posjed tačno označene zemljišne parcele, te da svakom od njih isplate određen novčani iznos potreban za obavljanje radova na tim parcelama radi njihovog dovođenja u stanje u kojem se mogu upotrebljavati kao poljoprivredno zemljište, kao i zahtjev za naknadu štete koja se ogleda u izmakloj koristi koju bi svako od njih ostvario baveći se poljoprivrednom proizvodnjom na tim parcelama ili izdajući ih u zakup.

Radi se o zemljištu na kojem je vršeno vađenje šljunka i pijeska.

Raspravljajući o zahtjevima iz tužbe, kraj činjenice da većina tužitelja (svi osim E. Z. (koji nije ni tražio predaju u posjed zemljišta), R. Z., H. Z.1, A. Z., H. Z.2 i I. z. u BiH – V. direkcija u S., G. Dž. K., D. Dž. K., za koje je utvrđeno da su u zemljišno-knjižnoj evidenciji upisani kao suvlasnici samo nekih od parcela koje su predmet ovog spora) nisu, u smislu odredbe člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 6/80 i 36/90, te „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 38/93 - u daljem tekstu: ZOSPO), dokazali da su vlasnici predmetnih nekretnina, niti da su te nekretnine pribavili po valjanom pravnom osnovu i na zakonit način, što bi ih činilo pretpostavljenim vlasnicima u smislu odredbe člana 41. ZOSPO – nižestepeni sudovi nalaze da ti tužitelji nemaju aktivne legitimacije u odnosu na zahtjev kojim traže predaju u posjed zemljišta, a da ni zahtjev ostalih tužitelja (koji su dokazali da imaju pravo suvlasništva na nekim parcelama), primjenom odredbe člana 37. ZOSPO, nije osnovan jer da nije utvrđeno da su tuženi u posjedu tih parcela.

Revidenti pobijaju drugostepenu presudu u ovom dijelu ističući da su oni faktički posjednici predmetnih parcela, da su kao takvi upisani u katastarsko-knjižnim evidencijama, te da im te činjenice daju jače pravo (a time i aktivnu legitimaciju) na te nekretnine u odnosu na druga lica koja su u zemljišnoknjižnim evidencijama formalnopravno upisana kao njihovi vlasnici ili suvlasnici.

Za uspješnu stvarno-pravnu zaštitu, temeljem odredbe člana 37. ZOSPO (radi se o rei vindicatio, tužbi koju vlasnik neposjednik podiže protiv posjednika nevlasnika za predaju individualno određene stvari) tužitelj mora dokazati: da je stvar koju traži njegova (da ju je stekao na jedan od načina propisanih odredbama člana 20. do 36. ZOSPO); da se tražena stvar nalazi u faktičkoj vlasti (član 70. ZOSPO) tuženog; te identitet stvari (član 1. i 2. ZOSPO).

Tokom postupka nije utvrđeno da su tuženi bili, ili da su sada u faktičkom posjedu traženih parcela iz čega proizlazi da nedostaje jedna od pretpostavki uspješne stvarno-pravne zaštite o kojoj govori spomenuta odredba člana 37. ZOSPO, slijedom čega nižestepeni sudovi nisu pogriješili kada su odbili zahtjeve tužitelja u ovom dijelu zbog nedostatka pasivne legitimacije, bez obzira na eventualno pogrešan zaključak o pomanjkanju aktivne legitimacije, čime se ovaj sud, upravo iz navedenih razloga koji opravdavaju odluku o odbijanju tužbenog zahtjeva u ovom dijelu, neće posebno baviti.

Nisu nižestepeni sudovi pogriješili ni kada su odbili dio tužbenog zahtjeva, kojim su tužitelji zahtjevali isplatu novčanih iznosa radi dovođenja nekretnina u stanje, kako tužiocu navode "prije uzurpacije" i naknadu štete po osnovu izgubljene zarade zbog nekorištenja nekretnina u periodu od 1999. godine pa do 2008. godine.

Prema odredbi člana 17. Ustava Republike Srpske svako ima pravo na naknadu štete koju mu nezakonitim ili nepravilnim radom (na kojim tvrdnjama tužitelji zasnivaju zahtjev za naknadu štete) pričinio službeno lice ili državni organ ili organizacija koja vrši javna ovlaštenja u skladu sa zakonom. Dakle, da bi došlo do naknade štete po ovom osnovu potrebno je da postoji šteta, da postoji štetna radnja, kao i uzročna veza između preduzete radnje i nastale štete (član 155. i 158. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ", broj: 29/78, 39/85, 46/85 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 – u daljem tekstu: ZOO). Ne dovodi svako nepravilno postupanje službenog lica, državnog organa ili organizacije koja vrši javna ovlaštenja do prava na naknadu štete. Organ koji postupava u okviru zakonskog ovlaštenja i u okviru svoje nadležnosti ne može biti odgovoran za naknadu štete, jer njegovu odluku uvijek može preispitati instanciono viši organ koji eventualni nepravilni rad sankcioniše ukidanjem ili preinačenjem nepravilne odluke.

U konkretnom slučaju tužitelji odgovornost RS za naknadu štete temelje na činjenici da je Ministarstvo za ... B., nekim pravnim i fizičkim licima izdala vodoprivrednu saglasnost za eksploataciju materijala iz sprudišta rijeke B. Međutim, u tim rješenjima nisu navedene, niti označene parcele za koje tužitelji traže naknadu štete u iznosima koji su potrebni radi njihovog dovođenja u stanje da se mogu koristiti za poljoprivrednu proizvodnju i iznosima koji odgovaraju izgubljenoj dobiti koju bi ostvarili iskorištavanjem ovih parcela, u označenom periodu, da nisu oštećene vađenjem šljunka i pijeska, pa se prema tome, ne može uspostaviti relevantna uzročna veza između tih rješenja navedenog Ministarstva i eksploatacije šljunka i pijeska na tim parcelama, koja je uzrokovala njihovo oštećenje, pa time ni odgovornost ove tužene za naknadu predmetne štete i pod uslovom da se na eventualnim

nepravilnostima ovih rješenja može zasnovati ta odgovornost (a ne može, kako je naprijed objašnjeno).

Pored toga, valja naglasiti da je ovo Ministarstvo navedene vodoprivredne saglasnosti davalo u okviru svoje nadležnosti i pod uslovima propisanim odredbama Zakona o vodama ("Službeni glasnik Republike Srpske", br.10/98 do 51/01.) i da tim zakonom nije propisana odgovornost države za eventualnu štetu prouzrokovanu od strane lica koja vrše eksploataciju pijeska i šljunka na osnovu tih saglasnosti (kako to pogrešno tvrde revidenti). Odredba člana 20. stav 4. tog zakona upravo propisuje odgovornost investitora (imaoca vodoprivredne saglasnosti) za naknadu štete koja može nastati trećim licima.

Prema činjeničnim navodima tužbe usljed eksploatacije šljunka i pijeska na zemljištu koje je u katastarskoknjižnim evidencijama upisano kao posjed tužitelja i koje oni koriste a niko ih u tom posjedu i korištenju ne smeta, došlo je do oštećenja istog. Prema karakteru postavljenog zahtjeva tužitelji su zatražili otklanjanje štete u vidu naknade u novcu (a ne u vidu naturalne restitucije) i naknade na ime izgubljene dobiti, odnosno zatražili su uspostavljanje onog stanja koje bi postojalo u njihovoj imovini da nije bilo štetnog događaja (eksploatacije šljunka i pijeska).

Prema odredbi člana 185. ZOO odgovorno lice dužno je uspostaviti stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (stav 1.), a ukoliko uspostavljanje ranijeg stanja nije moguće ili nije nužno da to učini odgovorna osoba ili oštećeni tako zahtjeva, odgovorno lice se može obavezati da štetu naknadi u novcu (stav 3. i 4. istog zakona). Pored toga oštećeni pod određenim uslovima ima pravo i na naknadu izmakle koristi (član 189. ZOO).

Nije sporno da je u konkretnom slučaju nastala šteta na spornim parcelama koje su tužitelji koristili za poljoprivrednu proizvodnju. Međutim, da bi došlo do odgovornosti za štetu potrebno je ne samo da je neko lice pretrpi, već da se ostvare i druge naprijed spomenute pretpostavke (štetna radnja, protivpravnost štetne radnje, uzročna veza između štetne radnje i štete i postojanje subjektivne ili objektivne odgovornosti).

Naprijed je objašnjeno zašto rješenja (o davanju vodoprivrednih saglasnosti) Ministarstva za ... B., ne predstavljaju osnov za utvrđivanje odgovornosti tužene RS za predmetnu štetu, a u toku postupka nije dokazano da je ta šteta nanesena nekim drugim radnjama radnika ili organa tuženih. Slijedom toga, saglasno pravilu o teretu dokazivanja, nema mjesta primjeni odredbe člana 172. ZOO, na koju se pozivaju revidenti, i utvrđivanju odgovornosti tuženih za nastalu štetu.

Kod činjenice da je odredbom člana 1. stav 2. Zakona o rudarstvu ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 10/95, 18/95, 10/98 i 63/02) propisano da se odredbe tog zakona ne odnose na eksploataciju pijeska, šljunka i kamena iz korita vodotoka, sprudova napuštenih korita i s obala prirodnih vodotoka, prirodnih i vještačkih akumulacija i na područjima ugroženim od erozije, budući da se u konkretnom slučaju radi o eksploataciji pijeska i šljunka iz sprudišta uz obalu rijeke B., gdje se nalaze sporne nekretnine, nije osnovano pozivanje revidenata na odredbe ovog zakona.

Takođe, pri činjenici da tužena Opština D. nije vršila eksploataciju šljunka i pijeska za svoje potrebe ne može se njena odgovornost za predmetnu štetu zasnovati ni na odredbi izmijenjenog člana 16. Zakona o rudarstvu prema kojoj Skupština opštine za svoje potrebe može vršiti eksploataciju pijeska i šljunka bez naknade, za

pravljenje i nasipanje lokalnih puteva, u skladu sa odredbama tog zakona i uz prethodno pribavljenu saglasnost resornog ministarstva.

Iz navoda revizije proizlazi da tužitelji odgovornost tuženih za predmetnu štetu temelje i na tvrdnji da su tužene propuštanjem nadzora nad „dosljednim sprovođenjem rješenja o vodoprivrednoj saglasnosti“, odnosno pasivnim ponašanjem doveli do nastanka predmetne štete.

Prema pretpostavkama odštetne odgovornosti, štetna radnja može biti i u vidu nečinjenja, odnosno pasivnog postupanja štetnika i ovaj oblik štetne radnje karakteriše „propuštanje-nečinjenje“ što terminološki znači „nepostupanje“, a sa aspekta odštetne odgovornosti znači „postupanje“ u vidu propuštanja ili nečinjenja. Radnja propuštanja mora biti u direktnoj uzročnoj vezi sa nastalom štetom da bi došlo do zasnivanja odgovornosti. Propuštanje nadzora, zbog kojeg je radnjom trećeg lica došlo do štete, ne može dovesti do zasnivanja odgovornosti (osim ako lice koje je propustilo nadzor odgovara i za radnje tog trećeg lica, kao npr. roditelji za maloljetno dijete), jer je tada radnja trećeg lica u uzročnoj vezi sa nastalom štetom i to treće lice je za istu odgovorno.

Navodima revizije, istaknutim u ovom pravcu nema, mjesta i iz razloga što iz utvrđenog činjeničnog stanja proizlazi da su organi tuženih podnijeli veći broj prekršajnih prijava protiv lica koja su neovlašteno vršili eksploataciju pijeska i šljunka iz i uz rijeku B.

Kod činjenice da tokom postupka nije utvrđeno da su tuženi bili u posjedu predmetnih nekretnina, niti da su vršili eksploataciju pijeska i šljunka, izvjesno je da nisu ostvarili nikakvu korist (niti su tužitelji to tvrdili, pa time ni dokazivali visinu te koristi), pa je očigledno da u razrješenju spornog odnosa nema mjesta primjeni odredaba ZOO koje govore o sticanju bez osnova, koje revidenti navode, bez ikakvog objašnjenja zašto bi one bile relevantne za odluku u ovoj pravnoj stvari.

Pozivanje revidenata na odredbe Zakona o vraćanju oduzetih nepokretnosti (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 21/96) i da je na snazi (a nije, jer je Odlukom Visokog predstavnika za BiH od 30.8.2000. godine proglašen nevažećim) – isticanjem da je RS tim zakonom preuzela obavezu da se zemljište „koje je oduzeto bivšim vlasnicima i posjednicima mora u stanovitom roku vratiti“ nije moglo ishoditi drugačiju odluku. U konkretnom slučaju se ne radi o zemljištu koje je imao u vidu ovaj zakon, niti su tužene na bilo koji način izuzele to zemljište od tužitelja.

Oodredba člana 42. ZOSPO, na čijoj primjeni insistiraju tužitelji, propisuje da vlasnik ili pretpostavljeni vlasnik može tužbom zahtjevati da prestane uznemiravanje koje neosnovano vrši treće lice na drugi način a ne oduzimanjem stvari (stav 1.), a kada je tim uznemiravanjem prouzrokovana šteta da vlasnik ima pravo da zahtjeva naknadu štete po opštim pravilima o naknadi štete (stav 2.). Međutim, na razrješenje spornog odnosa između ovih parničnih stranaka ne može se primjeniti ova zakonska odredba, jer tokom postupka nije utvrđeno da su tužene uznemiravale tužitelje u korištenju predmetnih nekretnina. Ovo bez obzira što je na primjenu ove zakonske odredbe uputio Dom za ljudska prava za BiH u svojoj odluci broj: CH/02/8914 kojom je proglasio neprihvatljivom prijavu tužitelja protiv RS, podnesenu u skladu sa članom VIII(1) Sporazuma o ljudskim pravima sadržanog u Aneksu 6 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH.

Neosnovano tužitelji, pozivom na član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, navode da je pri donošenju nižestepenih presuda povrijeđeno načelo ravnopravnosti stranaka u postupku i da su favorizovani tuženi. Pri tome ničim konkretnim nisu argumentovali ovakve navode.

Postupak u ovoj pravnoj stvari pokrenut je tužbom revidenata dana 16.01.2003. godine. Tužba nije bila uredna pa je rješenjem suda naložena ispravka. Tužitelji su tokom postupka nekoliko puta uređivali tužbu (ispravljanjem imena tužitelja, označavanjem identifikacionih podataka za predmetne parcele, povlačenjem tužbe u odnosu na neke tužene, odustajanjem nekih tužitelja od tužbe, uređivanjem i promjenom tužbenih zahtjeva). Tokom postupka tužitelje je zastupao ovlašteni kvalifikovani punomoćnik koji je prisustvovao ročištima i u nekoliko navrata obrazlagao sve navode i tvrdnje na kojima je zasnovana tužba, očitovao se na navode druge strane, a iskoristio je i mogućnost ulaganja pravnih lijekova. Dakle, tužiteljima je pružena mogućnost (koju su i iskoristili) da pred sud iznesu sve što su smatrali relevantnim za donošenje odluke u ovoj pravnoj stvari i očituju se na navode i dokaze suprotne strane.

Prema tome, ne stoje navodi tužitelja o povredi prava na pravično suđenje garantovano navedenom odredbom Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Činjenica da nisu uspjeli u ovom sporu, sama za sebe, ne dokazuje da nisu imali isti tretman kao i tužena strana.

Okolnost da je sudija Slađana Pajić provela neke radnje u ovom predmetu dok je bila sudija Osnovnog suda u Doboju, te da je kao član vijeća učestvovala u donošenju presude koja se pobija revizijom, nije od uticaja na pravilnost i zakonitost te presude.

Sudija, saglasno odredbi člana 357. tačka 4. ZPP, ne može suditi ako je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa, što ovdje nije slučaj. Naime, Sudija Slađana Pajić nije, kao sudija prvog stepena, nikada donijela meritornu presudu u ovoj pravnoj stvari. Radeći kao sudija prvog stepena u ovoj pravnoj stvari je donijela rješenje od 11.7.2007. godine o odbacivanju tužbe kao neblagovremene, ali je to rješenje ukinuto po žalbi tužitelja, postupak je nastavljen po tužbi, a o predmetu spora odluku je donio drugi sudija Osnovnog suda u Doboju.

Iz naprijed izloženog slijedi da nižestepeni sudovi, odbijajući zahtjeve tužitelja nisu pogrešno primjenili materijalno pravo, niti počinili povrede parničnog postupka, slijedom čega je rješeno kao u izreci (član 248. ZPP).

Predsjednik vijeća
Staka Gojković

Za tačnost opravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarne
Amila Podrašćić